

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/263844127>

Az elektronikus prevenció lehetőségei az új (szintetikus) drogok használatának megelőzésében: a Rekreációs Drogok Európai Hálózatának (Recreational Drugs European Network) bemutatá...

Article · January 2010

CITATIONS

3

READS

166

25 authors, including:

Zsolt Demetrovics

Eötvös Loránd University

460 PUBLICATIONS 11,336 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Barbara Mervo

Eötvös Loránd University

21 PUBLICATIONS 751 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Ornella Corazza

University of Hertfordshire

130 PUBLICATIONS 3,628 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Zoe Davey

Oxford Brookes University

31 PUBLICATIONS 1,798 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Understanding new drug trends: Exploring the nature of mephedrone use (PhD Thesis) [View project](#)

Excessive smartphone use [View project](#)

AZ ELEKTRONIKUS PREVENCIÓ LEHETŐSÉGEI AZ ÚJ (SZINTETIKUS) DROGOK HASZNÁLATÁNAK MEGELŐZÉSÉBEN: A REKREÁCIÓS DROGOK EURÓ- PAI HÁLÓZATÁNAK (RECREATIONAL DRUGS EUROPEAN NETWORK) BEMUTATÁSA

Demetrovics Zsolt, Mervó Barbara, Corazza Ornella, Davey Zoe, Deluca Paolo, Drummond Colin, Enea Aurora, Moskalewicz Jacek, Di Melchiorre Giuditta, Di Furia Lucia, Farre Magi, Flesland Liv, Floridi Luciano, Iszáj Fruzsina, Scherbaum Norbert, Siemann Holger, Skutle Arvid, Torrens Marta, Pasinetti Manuela, Pezzolesi Cinzia, Pisarska Agnieszka, Shapiro Harry, Sferrazza Elias, van der Kreeft Peer, Schifano Fabrizio

Absztrakt

A Rekreációs Drogok Európai Hálózata (Recreational Drugs European Network, ReDNet) projekt egy a szakirodalom és a szakemberek által kevésbé ismert, új pszichoaktív szereket tartalmazó adatbázis (Psychonaut Web Mapping Group, 2009; www.psychonautproject.eu) tala-
ján kíván kialakítani egy olyan integratív, ICT (információs és kommunikációs technológiák) alapú prevenció megközelítést, amely a veszélyeztetett egyének megfelelő informálására, a szerhasználat prevenciójára illetve a problémás szerhasználat csökkentésére irányul. A projekt a veszélyeztetett egyéneken kívül, a szerhasználó fiatalokkal foglalkozó szakemberek új szere-
kel kapcsolatos informálását is célul tűzte ki. A kezdeményezés keretében egy felhasználóbarát weboldal kerül kialakításra, melynek elsődleges célja az új szerekekkel kapcsolatos információ át-
adása illetve ezek használatának a megelőzése, de emellett lehetőséget nyújt majd a projekt partnerek, szakemberek és más kulcsszereplők közti párbeszéd kialakítására is (pl. tematikus fórumok, azonnali üzenetküldési lehetőségek, blogok, video chat és hírlevelek segítségével). Az elkészült weboldal támogatja majd az ICT prevenció eszközök alkalmazását, többek közt egy SMS figyelmeztető szolgáltatást. A projekt

Abstract

Recreational Drugs European Network (ReDNet) project aims to use the Psychonaut Web Mapping Project database (Psychonaut Web Mapping Group, 2009; www.psychonautproject.eu) containing novel psychoactive compounds usually not mentioned in the scientific literature and thus unknown to clinicians as a unique source of information. The database will be used to develop an integrated ICT prevention approach targeted at vulnerable individuals and focused on novel synthetic and herbal compounds and combinations. Particular care will be taken in keeping the health professionals working directly with young people showing problematic behaviors regularly updated in terms of novel compounds and combinations as well. A user-friendly project website will be developed aimed primarily at delivering the information/prevention approaches, but will also be a way of communicating with project partners and relevant stakeholders (e.g. thematic forum facilities, instant messages, blogs, video chat, wikiblog, newsletters distributed via mailing list). The website will support various ICT prevention tools, including an SMS alert service. Different areas and sections will be aimed specifically at the different target groups

figyelembe veszi majd a különböző célcsoportok speciális igényeit, a preventív üzenetek és információ számos különböző ICT eszköz használatával kerül a célcsoportokhoz (pl. YouTube, PDF szóróanyagok, közösségi weboldalak, mint Facebook, Twitter, Second Life és iPhone alkalmazások). Az eredmény egy olyan újszerű, integratív, újonnan megjelent pszichoaktív szerekre fókuszáló e-prevenációs szolgáltatás létrehozása, mely számos európai országban elérhetővé válik a célcsoportok számára.

Kulcsszavak: ICT, megelőzés (prevenció), egészségfejlesztés, legális drogok, új pszichoaktív szerek

of the project. Appropriate prevention materials/information will be disseminated with the help of a number of further ICT tools, such as: YouTube, PDF leaflets presented with an age/target group appropriate language, social networking sites (e.g. Facebook, Twitter, Second Life) and Smart phone (e.g. iPhone) applications. The project will constitute one of the first integrated ICT prevention programs designed for novel psychoactive compounds/combinations in the field of eHealth prevention operating across several European countries.

Keywords: ICT, prevention, health promotion, legal highs, novel compounds

Bevezetés

A telekommunikáció új kultúrája („telematikus kultúra”) számos új viselkedésformát, értéket és gondolatot hozott magával; főként a fiatalok körében. Ez egyrészt öröndetes, másrészt azonban figyelmet és óvatosságot igénylő jelenség is. A világhálón több száz olyan oldal és videó található, amelyeket az új és még kifinomultabb rekreációs drogok terjesztésének szentelnek. Ilyenek a legális drogok („legal highs”), olyan kémiai és gyógyszerészeti termékek, amelyeket az internet segítségével keresnek és adnak el (Boyer és mtsai 2001, Forman és mtsai 2006, Nagy, 2009). Ez a jelenség nagy kihívást teremt az egészségügyi szervezetek, a gyógykezelési szolgáltatások és az addiktológia területén dolgozó szakemberek számára, mivel a tudományos ismeretek jelentős mértékben korlátozottak ezen anyagok farmakológiai, toxikológiai, pszichoaktív hatásait tekintve, illetve a használat egyéb következményei is jórészt ismeretlenek. Meglehetősen nehéz tehát az egészségügyben dolgozó szakemberek számára, hogy megfelelően becsüljék fel az orvosi és pszichiátriai következményeket (Schifano és mtsai 2003, 2006, 2009). Az új évezred elején megjelenő nagy technológiai robbanás korában alapvető követelmény, hogy a gyors változások és fejlődés közepette a szakemberek mindig új és megfelelő válaszokat dolgozzanak ki az adott szociális kontextusban (Gelsei 2009, Vincze és mtsai 2004, Túry – Vincze 2008) annak érdekében, hogy a droghasználatot illetően sikeres prevenció történhessen. A beavatkozás klasszikus formái gyakran a tradicionális szerekre korlátozódnak, mint az MDMA, a kokain, a kannabisz, a heroin, melyek azonban csupán egy kis hányadát teszik ki a piacnak. Továbbá, a prevenciók üzenetei gyakran morális természetűek, alapjuk nemegyszer a félelemkeltés (Rác 2007), így az intervenció nem túlságosan

hatékony a serdülők körében, akik nem szeretik, ha megmondják nekik, hogy mit tegyenek és mit ne.

Ilyen soktényezős kontextusban hoztuk létre a Rekreációs Drogok Európai Hálózatát (Recreational Drugs European Network, RedNet), amelynek célja, hogy információtechnológiai eszközök által elősegítse a tudást és a jobb megértést az új anyagokkal kapcsolatban.

A RedNet kutatási projekt

A Rekreációs Drogok Európai Hálózata (RedNet) egy Európai Bizottság által finanszírozott európai projekt, amely lehetőség szerint egy még globálisabb szint elérésére törekszik, és az egyik első olyan törekvés, amely információs és kommunikációs technológiák (ICT) segítségével célozza az új drogok online prevencióját.

Célkitűzések

A RedNet együttműködésében kilenc ország (Olaszország, Nagy-Britannia, Belgium, Németország, Spanyolország, Lengyelország, Magyarország és Norvégia) dolgozik együtt. Az együttműködés célja, hogy kilenc nyelven történjen szisztematikus kutatás annak érdekében, hogy az egyes szerekkel kapcsolatos információs forrásokat nemzetközi szintűre bővíthessük. A Psychonaut Web Mapping Project (www.psychonautproject.eu) előzetes jelentései alapján, a RedNet a következő célokat tűzi ki:

- gyarapítani az ismereteket és növelni a tudatosságot, valamint a tudásbázis által elősegíteni az új drogok használatának megelőzését és csökkentését célzó lehetséges klinikai alkalmazásokat;
- hozzájárulni az új drogokkal kapcsolatos tudományos ismeretekhez, amelyek gyakran csekélyek, vagy teljességgel hiányoznak;
- az első olyan prevenció program, melynek legfőbb célja az új generáció telekommunikációs eszközökön keresztüli ösztönzése arra, hogy tudatosabbá váljanak az interneten forgalomban lévő anyagok megvásárlásának és használatának kockázati tényezőivel kapcsolatban, és segítse megtalálni azokat a képességeket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy „megtartsák a kontrollt a saját életükben”.

A RedNet információt terjeszt (a) a 16 és 24 éves kor közötti fiatalok, valamint (b) az orvosok és más egészségügyi dolgozók körében, akiknek nincsenek megfelelő ismeretei ezen új anyagok hatásairól.

Módszer

A RedNet által alkalmazott metodológia nagyon egyszerű, lényegében három szinten összegezhető.

1. A tartalom kutatása és kidolgozása

Egy multidiszciplináris team végzi az elemzést, illetve teszi majd elérhetővé a már meglévő, kb. 400 új pszichoaktív anyagra vonatkozó információkat. A különböző szereket az alábbiak szerint csoportosítjuk: (a) természetes anyagok, (b) szintetikus anyagok, (c) gyógyszerrel való visszaélés, (d) kombinált használat. A szerekre vonatkozó információkat folyamatosan frissítjük egy adatbázisban, amelynek hozzáférhetősége limitált a Psychonaut Web Mapping Project keretein belül.

Az adatok, amelyek alapján a prevenció történik, mintegy 200 weboldal monitorozásából származnak, amelyek magukba foglalnak fórumokat, közösségi oldalakat, multimédiás oldalakat stb., valamint a 400 aktuálisan nyilvántartott anyag esetében jelentésekből és nyilvántartó lapokból, melyek a következők szerint vannak rendszerezve:

- az anyagok formális neve alapján gyűjtött információk (binomiális; kémiai formula), és szleng/utcán használt nevek;
- az anyag fő kémiai tulajdonságai és információk az anyag lehetséges kémiai előanyagaira vonatkozóan;
- farmakológiai jellegzetességek és külső megjelenés (forma, méret, szín, súly, logo);
- az anyag kereskedelmi aspektusa és videó a vizsgált anyag előállítására vagy alkalmazására vonatkozóan;
- információk az anyag történetére, a fennálló használati formákra, illetve orvosi használatára vonatkozóan;
- kontextusban vizsgált információk a szerről és a tipikus fogyasztási mintázatokról;
- az elérni kívánt pszichoaktív hatásokra vonatkozó adatok, ezek negatívumai (akut és krónikus) és az esetleges pszichológiai zavarok vagy a szer használatával/abúzusával összefüggésben jelentkező elhalálozás;
- az akut és krónikus toxikológiai hatásokkal kapcsolatos információk;
- elérhetőség egy vagy több európai országban;
- a drogok forrásai, a terítés módja, a megengedett gyógyszerészeti ellátástól való esetleges eltérés;
- a normál populáció szintjén az ismeretek növelése.

2. A telekommunikációs eszközök hasznosítása a prevenció üzenetek terjesztésében

A RedNet kutatócsoport olyan új telekommunikációs eszközök bevonását tervezi, amelyeket az új anyagok fogyasztásának prevenciójára kívánunk alkalmazni. Különösen olyan eszközökre vonatkozik ez, amelyek megfelelnek a gyors és fiatalok által használt kommunikációs formáknak.

A RedNet által használt prevenció eszközök a következők: sms-ben érkező tanácsok/ értesítések, közösségi oldalakon (Facebook, Twitter), multimédiás programokon (YouTube), smartphone alkalmazásokon (iPhone) és a virtuális valóság (Second Life) keresztül közvetített információk, üzenetek.

3. A prevenció ezen új modelljének értékelése, hatásvizsgálata

Tervezzük továbbá ezen új prevenció modellek hatékonyságának monitorozását. Ezen felül szakértőknek szóló tudományos publikációk és szakkönyvek szintén megjelennek azért, hogy információt nyújtsanak ezeknek a megelőzési formáknak a lehetséges előnyeiről.

A fiatalok részvétele

A RedNet újszerű és érdekes aspektusa, hogy a fiatalokat a projekt összes fázisába be kívánja vonni. A fiatalok bevonásának háttér-filozófiája, hogy hasznosítani kívánjuk a fiatalok kreativitását és más képességeit, ide értve az új technológiákkal kapcsolatos ismereteiket; annak érdekében, hogy olyan hatékony prevenció tevékenységet fejlesszünk ki, amely más, a projektben addig részt nem vevő országokban is alkalmazhatóvá válik majd a jövőben.

Köszönhetően ennek a nyitott és együttműködő hozzáállásnak, a használt eszközök:

- a fiatalok ösztönzése magas értéket képviselő, edukatív jellegű tevékenységekre, valamint pozitív reflexiók serkentése a hozzájuk közel álló témákban;
- a serdülők önkifejezésének és azon képességüknek támogatása, hogy befolyásolják a kortársaikat olyan döntések meghozatalában, melyek javíthatják egészségi állapotukat;
- a fiatalok rendelkezésére álló új drogokkal kapcsolatos információk gyarapítása, pontosítása

Eredmények

Egy új projektről lévén szó, amelyet 2010 áprilisában indítottunk el és két éves időtartamra szól, korai lenne az eredményekről beszélni. Mindazonáltal, a projekt keretein belüli, mindössze három hónapig tartó webes monitorozás lehetővé tette, hogy néhány olyan anyagot azonosítsunk és kezdjünk el tanulmányozni, amelyek a legfőbb aktuális trendeket alkotják, és ezáltal a RedNet Kutatócsoport számára a tanulmányozás és kutatás tárgyát képezik.

Mefedron

A Mefedron (4-metil-metkatinon) úgy is ismert, mint „Kati”, „Miau Miau”, „Zsuzsi”, „Mefi” vagy „Mef”, egy empatogén, stimuláns hatású kémiai anyag, mint a Speed, az MDMA (ecstasy) (Demetrovics 2000, Ujváry – Demetrovics 2009), a kokain vagy a metilon. Fél-szintetikus vegyület, szerkezetében hasonlatos a metkatinonhoz és kapcsolatban áll a katinonnal (Newcombe 2009). Legfőképp fehér por és kristály formájában árulják, amelyet szájon vagy orron át juttatnak a szervezetbe. A mefedron on-line elérhető, mint a növények trágyázására, vagy mint fürdőszóként használatos termék, amelyek közül egyik sem alkalmas emberi fogyasztásra. Rekreációs drogként eufóriát, szociális nyitottságot, a szenzoros stimulációk intenzívebbé válását okozó, valamint a szexuális izgalmat fokozó hatásai miatt használják. Az MDMA-hoz képest egy igen enyhe lecsengési periódussal zárul és nem jelenik meg a másnaposság sem. A főbb mellékhatások között, amelyekről a fogyasztók számolnak be, megjelenik a tachycardia, a vérnyomás növekedése, légzési nehézségek, dehidratáció, dermatitis, remegés és görcsök, valamint az agresszivitás növekedése, szorongás, paranoia, diszfória és hallucinációk. A használók on-line beszámolóit szerint ezeken kívül úgy tűnik, hogy a mefedron erős függőséget alakíthat ki, és erős kényszert egy második dózis használatára, talán annak köszönhetően, hogy a pszichoaktív hatása rövid ideig tart. Ez gyakran ahhoz vezet, hogy a személyek egy alkalommal fogyasztanak a szerből jelentős mennyiséget (Psychonaut 2009, RedNet 2010a).

NRG-1

Az NRG-1 egy új legális drog, amely az angol piacon jelent meg 2010 májusában, mint a mefedron helyettesítője. Ismeretes úgy is, mint „Energy-1”, „E-wizz” és „0-2482”. Valószínűleg kínai előállítóktól származik. Az NRG-1 egy olyan kémiai vegyület, amelyet on-line és smart shop-okban árulnak növények számára készült műtrágyaként vagy víztisztító szerként. A naphyrone (naphthylpyrovalerone) egy

származéka, amely stimuláns és izgató hatású és amely por és kristályos por formában elérhető. Szájon vagy orron át juttatják a szervezetbe elsősorban partikon, de a fogyasztók egy része otthon használja egyedül, vagy barátokkal. Gyakoriak a mellékhatások; elsősorban inszomnia, tachycardia, vérnyomás emelkedés, túlzott verejtékezés és végtag tremor, illetve pszichopatológias tünetek (paranoia, szorongás, diszfória és depresszív hangulat) is jellemzőek. Az utóbbi időben megjelent a piacon az NRG-2 és NRG-3 is. Ezek az NRG-1 fejlesztésének tekinthetőek, de valójában teljesen eltérő kémiai szerkezettel rendelkeznek, amelyekről még keveset tudunk (RedNet 2010b).

Whack

A whack egy természetes eredetű anyag, amelyet jellemzően az ír smart shop-okban lehet megvásárolni. Az anyag elemzése során bebizonyosodott a fluorotropakokain (egy tropán származék) jelenléte, amely mint stimuláns és helyi érzéstelenítő hat. Írországban tíz nap alatt 40 akut intoxikációs kórházi esetet jeleztek, ami a szer problematikus használatára utal. Valamennyi használónál vérnyomás emelkedés, légzés- és pulzusszaporaság mutatkozott. Ezen kívül magas fokú szorongás, és néhány esetben komoly, nehezen kezelhető pszichotikus epizódok is előfordultak (RedNet 2010c).

N-Joy

Az N-Joy egy olyan szer, amely döntően az olasz piacon tűnt fel és úgy tűnik, a Spice „természetes utódja”. A laboratóriumi analízis során kiderült, hogy a szerben szintetikus kannabinoidok is jelen vannak; JWH-018 és JWH-073. Megvásárolható smart shop-okban vagy az interneten, ahol szobaillatosítóként árulják, ami emberi fogyasztásra alkalmatlan. Bár nincs sok információ az N-Joy-jal kapcsolatosan a kórházi esetek alapján olyan mellékhatások azonosíthatók, mint a pánikrohamok, tachycardia és paresztézia (RedNet 2010d).

Konklúzió

A web vezető szerepe – szemben a tudományos publikációkkal, amelyek képtelenek voltak lépést tartani az új pszichoaktív szerek piacán zajló gyors változásokkal – lehetővé teszi a szerhasználók egy új generációja számára, hogy folyamatosan naprakészek legyenek, azaz ismerjék az új vegyületek árait, meghatározzák a legjobb kombinációkat, limitálják a mellékhatásokat, és beszerezzék az új anya-

gok egy hosszú sorát (Gordon és mtsai 2006, Schifano és mtsai 2006, Deluca és mtsai 2006, 2009). Rengeteg bejegyzés, komment és információ létezik, amelyek többé-kevésbé pontosak; on-line megosztott tapasztalatok és tanácsok, amelyek naponta kerülnek a webre annak érdekében, hogy a használók megtalálják a módját, hogy a lehető legjobb élményt sikerüljön elérniük a legkevesebb mellékhatással. Ez a jelenség egy olyan populációt hozott létre, amely a különböző anyagok tekintetében már járatos és az információáramlás révén lehetővé teszi a tapasztalatlan fogyasztóknak is, hogy gyorsan szakértővé váljanak a létező pszichoaktív anyagok széles választékát és a hozzájuk kapcsolódó hatásokat illetően. Az esetek nagy részében legális anyagokról van szó, amelyeket elsősorban a fiatal fogyasztók nem tulajdonítanak veszélyesnek. Talán e jelenség legzavarbaejtőbb jellege a tudományos információk hiánya, ami lehetetlenné teszi az egészségügyben dolgozók számára, hogy megfelelően járjanak el és becsljék fel az anyagok által kiváltott hatások pszichiátriai és orvosi következményeit. Ebben a gyorsan változó kontextusban evidensnek tűnik, hogy a multidiszciplináris szakértelem, a nemzetközi együttműködés, és egy olyan, a telekommunikációs eszközök segítségével létrehozott innovatív prevenciók modell kifejlesztése, mint a RedNet javaslata, kiemelt jelentőséggel bírnak és nélkülözhetetlen eszközök arra, hogy folyamatosan fejlődve hozzájáruljanak az új anyagok abúzusához, illetve a függőség által okozott súlyos és tartós pszichoszociális problémák megoldásához.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány elkészítését az Európai Bizottság A/800102; 2006 348 számú pályázata tette lehetővé.

Irodalom

- Boyer, E. W., Shannon, M. & Hibberd, P. L. (2001). Web sites with misinformation about illicit drugs (2001) *New England Journal of Medicine*, 345, 469–471.
- CASA, The National Center on Addiction and Substance Abuse at Columbia University (2008). *You've Got Drugs! V: prescription drug pushers on the Internet*, CASA.
- Corazza, O., Schifano, F., Deluca, P., Davey, Z. on behalf of the Psychonaut Web Mapping Group (2009) *Cultura telematica, trascendenza corporea e nuove droghe: come gli internauti diventano psiconauti*. In La Barbera, D. (ed): *Proceedings of III Convegno Internazionale della Società Italiana di Psicotecnologie e Clinica dei nuovi Media*, Palermo, Italy, 2009. november 23–25. (megjelenés alatt)
- Deluca, P. Schifano, F., Davey, Z. & Corazza, O. (2010). Mapping the Internet for novel recreational compounds; Outcomes from the Psychonaut Web Mapping Project, Letter to the Editor, *Addiction*. (megjelenés alatt)

- Deluca, P., Schifano, F., Davey, Z., & Corazza, O. (2009). Legal highs and new recreational drugs: the Psychonaut Web Mapping project. *SCANbites*, 6, 4, 4–5.
- Demetrovics Zs. (2000). Ecstasy: szakirodalmi áttekintés. *Addictologia Hungarica*, 8, 2, 84–113.
- Forman, R. F., Marlowe, D. B. & McLellan, A. T. (2006). The Internet a source of drugs of abuse. *Current Psychiatry Reports*, 8, 5, 377–82.
- Gelsei B. (2009). Internetes addiktológiai tanácsadás, betekintés az európai uniós és magyarországi helyzetbe. *Addictologia Hungarica*, 8, 3, 275–285.
- Nagy T. (2009). A herbádrogok és varázsnövények használata. In: Demetrovics Zs. (szerk.). *Az addiktológia alapjai II*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 207–225.
- Psychonaut Web Mapping project (2009). *Mephedrone report*. Available from www.psychonautproject.eu
- ReDNet Research Project (2010a). *Mephedrone report*.
- ReDNet Research Project (2010b). *NRG-1 report* (előkészületben).
- ReDNet Research Project (2010c). *Whack report* (előkészületben).
- ReDNet Research Project (2010d) N-joy report (előkészületben).
- Schifano, F., Deluca, P., Baldacchino, A., Peltoniemi, T., Scherbaum, N., Torrens, M., Farre, M., Flores, I., Rossi, M., Eastwood, D., Guionnet, C., Rawaf, S., Agosti, L., Di Furia, L., Brigada, R., Majava, A., Siemann, H., Leoni, M., Tomasin, A., Rovetto, F., Ghodse, A.H. and the Psychonaut 2002 EU project (2003). *Progress in Neuro-psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 30, 640–646.
- Schifano, F., Deluca, P., and the Psychonaut 2002 research group (2006). Drugs on the web; the Psychonaut 2002 EU project preliminary results. *Progress in Neuro-Psychopharmacology & Biological Psychiatry*, 30, 4, 640–646.
- Schifano, F., Corazza, O., Deluca, P., Davey, Z. & Psychonaut Web Mapping Group (2009). Psychoactive drug or mystical incense? Overview of the online available information on Spice products. *International Journal of Culture and Mental Health*, 2, 2, 137–144.
- Rác J. (2007). A droghasználat megelőzése – preventív modellek és programok. In: Demetrovics Zs. (szerk.). *Az addiktológia alapjai I*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 417–447.
- Túry F., & Vincze G. (2008). Telemedicina. In: Pilling J. (szerk.). *Orvosi kommunikáció*. Budapest: Medicina Könyvkiadó, Budapest, 373–386.
- Ujváry I., Demetrovics Zs. (2009). Az amfetamin-típusú és rokon hatású pszichostimuláns szerek. In: Demetrovics Zs. (szerk.). *Az addiktológia alapjai II*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 101–150.
- Vincze G., Túry F., & Rész, K. (2004). A telemedicina térhódítása. Új lehetőség a pszichoterápia és a konzultációs-kapcsolati pszichiátria számára. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 5, 3, 213–226.